

ORADEA-MARE (NAGYVARAD)
18 Aprile st. v.
30 Aprile st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea în
Közép-utczá nr. 395.

Nr. 16.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 2 galbeni.

Colibă și palat.

— Novelă. —

(Urmare.)

Recunoscii pe Leon.

Ietă omul pe care cu atâta ură a dorit să-l întâlnească undeva singur în pădure; dușmanul pentru care a fugit din satul seu, care i-a nimicit tot viitorul și pe care a voit să-l prăpădească, acuma stătea înaintea lui.

Momentul dorit cu neastâmpăr a sosit! Iuonel putea să-și execute planul de resbunare.

În primul moment i și plesni prin minte această idee. Dar numai decât se opri.

— Ciudat! — își dișe el, — că tocmai pe acela l'am mântuit, pe care am vrut să-l prăpădesc! Ore nu este acesta întâmplare un semn al lui Dumnezeu, care vine și-mi spune, să bag de seamă ce fac?!
Și flăcăul lăsă să cadă din mâna lui cuțitul, ce-l scosese.

Leon vădându-l așa alterat, tresări, căci își aduse aminte, că Iuonel din cauza lui a părăsit satul. Numai decât și gândi, că acesta de sigur e plin de resbunare. Și acuma putea să-și satre ușor pofta, căci dânsul lup-tându-se cu ursul, a fost rănit, a slăbit foarte și abia se va pute apăra.

Un moment stătura ei astfel, fără ca vr'unul să grăiescă un cuvânt. Un moment scurt, dar o lungă eternitate pentru Iuonel.

În urmă acesta intrerupse tăcerea:

— Nu te teme, domnișorule! Ietă ursul e mort! Ai scăpat.

— Îți mulțămesc. M'ai făcut datorăș pe totă viața. M'ai scăpat din gura morții.

— Văd și eu cu mirare.

— De bună seamă n'ai știut, cine eră acela care se luptă cu ursul.

— Nu.

— Și decă scieai, doră me lăsa să cad jertfă?

— Se pôte. Dar acuma îmi pare bine, că te-am mântuit.

— Dar pentru ce porți așa ură mare față de mine?

— Par că n'ai ști!

— Pentru o sărutare furată?

— O nimica tot, nu-i așa, după părerea dtale? Dar eu o prețuiesc mai mult. Noi, ômeni săraci, n'avem altă avere, decât omenia noastră. Și decă și acesta ni se răpește, pentru ce să mai trăim în lume?

— Dar prin faptul meu doră nu ț-am răpît onôrea? Ce cugeți! O glumă, ietă tot, și nimica mai mult.

— Glumă! — esclamă Iuonel cu satiră amară. Dar gluma dtale a stîns fericirea mea.

— Dar te 'nșeli.

— Ba nu! Tot satul știe, că eu iubesc pe Florica și vreu s'o ieu de soție. Acuma tot satul ride de mine, că altul mi-a sărutat drăguța.

— Dar iubește-te ea?

— Tocmai de aceea m'ai nefericit, căci dânsa încă nu mi-a spus hotărît, voiește seu ba să fie a mea? Decă aș fi fost convins că me iubește, nu mi-ar păsa mult de sărutarea furată; dar astfel nu mai pot crede, ca să me iubescă nici de acuma înainte. I-ai îmbetat capul, nici nu se va mai uită la mine.

— Dar pentru ce?

— Pentru că s'a îndrăgit de dta.

Acest răspuns surprinse pe Leon foarte. El grăbi însă a-și ascunde supriinderea și dișe:

— Ah! ce cugeți! Cum să alunece ea a crede așa ceva?! Ea știe bine, că eu n'o pot lua de soție.

— O fetă îndrăgostită nu-și aduce aminte de nici o pedecă. Ea nu știe nimica, nu vede nimica, și nu aude nimica. Cu atât mai vârtos atunci, când i se pare a fi iubită.

— Tu dară gândești, că Florica...

— E convinsă că și dta o iubești. Dar cum să nu credă?! Au nu ai petrecut tot cu ea, au nu i-ai diș vorbele cele mai dulci ce ț-au vinit pe gură, și în sfârșit nu ai sărutat-o?

— Dar aceste să fie de ajuns, pentru ca o fetă să credă, că o iubim?

— La dvostre, boeri, pôte că sînt puține; dar la noi, poporul de rënd, sînt tocmai destule, ca ori ce fetă să credă, că dragostea vorbește din noi. Noi nu facem glume în treburi de aceste. Noi, decă spunem unei fete, că o iubim, ea și pôte fi convinsă de dragostea noastră.

Leon stetû pe gânduri un moment, apoi continuă:

— Așa dară eu am făcut mare greșelă. Dar voiu îndreptă-o. Fii linișcit, Iuonel. Florica va fi a ta!

Ochii flăcăului schinteiară. O radă de bucurie i lumină fața. Ca schimbat, dar cu focul resignațiunii în privirea sa, el răspunse:

— Pré bine, domnișorule! Decă vei pune la cale lucrul acesta, voiu uită cele întâmplate. Eu țin minte făgăduiela dtale. Dar nu-o uită nici dta!

— Cum s'o uit!

— Ține minte, ce mi-ai diș! Că mi-ai remas dator pe totă viața. Eu nu cer alta despăgubire, decăt să-ți țini vorba.

— Voiu ținé-o.

— Dar de cumva ai uită cuvintele-ți de acuma, și n'ai încelă să faci asemenea glume, Dumnezeu sfântul din cer se-mi fie mărturie, că te voiu prăpădi!

Acosta amenințare grosolană atinse foarte neplăcut ambițiunea lui Leon. În alte împregiurări densusul de bună seamă nu suferia, ca un fecior din popor să-și permită atâta îndreznică față de el; dar acuma trebuia să pună frâu ambițiunii sale ofensate, căci eră atât de slăbit, încât abia putea să steie pe picioare.

În loc de supărare, începă dar a suride, și duse lui Iuonel:

— Poți fi linișcit. Mi-oiu ține vorba, fără ca să me ameninți așa aspru. Dar acuma, fii bun și me ajută să me pot duce d'aici, căci ticălosul acesta de urs mi-a spintecat piciorul.

— Rațemă-te dar de mine, și te voiu conduce la carul cel mai de aproape.

Și ei porniră.

Abia la câțiva pași însă întâlniră doi vânători. Aușind împușcăturile și apoi urletul ursului, aceia grăbiră într'acolo de unde aușiră sgomotul, să vedă ce s'a întâmplat.

Toți șciseau, că Iuonel a devenit dușman de mörte al lui Leon. Ce mare fu dară mirarea lor, vedându-i venind la olaltă, pe Leon propfindu-se tocmai de umărul dușmanului său de mörte!

Leon însă esplică iute tôte. Într'aceste s'adunară mai mulți. Ursul pușcat fu pus în trăsura. Vânătoarea se ncheiă și toți se duseră cătră casă cu veselie.

Iuonel asemenea se ntörse în sat. Părintele său îl primii cu bucurie. El spusese tuturor străinilor, că a fost în vedere la un cumnat al său.

III.

Vânătorii străini se depărtară și ierăș se făcū li niște în familia boerescă. Dar liniștea acosta în curând devini foarte neplăcută, ma periculösă.

Leon în zilele prime nu simțea nici o durere mai considerabilă, în urmarea mușcăturii ursului. Dar apoi durerile se iviră și din ce în ce deveniră mai mari. În urmă el fu silit să se culce.

Numai decât fu chemat medicul cel mai de aproape. Acela clătină din cap, ca toți ömenii cari seu șciu mult, seu șciu foarte puțin, însă vreu să-și deie o importanță öre-care.

Medicul din cestiune aparținea categoriei din urmă, și după studiu îndelungat, constată, că rana e periculösă.

Abia pronunță el aceste cuvinte, boerésa numai decât propuse să se cheme un specialist dela oraș.

Medicul, la aparință, se opuse, dar în internul său se nvoi bucurös să se cheme și alt medic, căci cel puțin astfel respunđabilitatea nu va căde tötă asupra lui.

Vini medicul. El și colegul său ținură consiliu. Urmarea tuturor consiliilor este, că medicul străin aproböză cura medicului ordinar. Așa se ntemplă și aici. Numai dosa se schimbă, ca și în multe asemenea casuri.

Noi putem să tradăm secretul, că s'a întâmplat și în cazul acesta, ca în multe de aceste, ca adeca nici medicul ordinar, nici cel străin n'a știut ce trebuie să se prescrie bolnavului.

Și fiind că nici unul nu șciewa, bolnavul nu se putea vindeca, ci din contra i se făcea din ce în ce mai rău. Ma în urmă și boerul începă să se témă.

Părinții se aflau în culmea desperațiunii lor, când în o sëră se ivi o bërăna și chiamă pe boerésa afară.

— Ce-i, Saveto? — întrebă boerésa cu jale.

— Am aușit, că domnișorul se află în primejdie. Am vinit să-l vindec.

— Dar cređi că-i puté?

— Cum să nu cred, dómna?! Pe mulți am vindecat eu în viéta mea, despre cari doftorii au dis, că de bună seamă vor muri. Șciu eu niște descântări minunate. Lasă-me numai să intru!

— Decă numai cu descântări voiești să-l vindeci, atunci nici nu te-oiu lăsă la fiul meu, pentru că eu nu le cred.

— Dar lasă-me, dómna și vei vedé, că ț-oiu vindecă fiul. Am eu și alte lécuri. Cunosc tôte florile și buruienile, și i-oiu aduce pe cea potrivită pentru rana dsale.

Dar însedar se sili bërăna să convingă pe boerésa. Acosta nu credea în descantece și vrăjitori. Nici nu o lăsă dară să între la bolnavul.

Vrăjitoarea se depărtă necășită, că n'a putut să ajute. Dar se simți și ofensată, pentru că boerésa a pus la ndoielă puterea vindecătoare a descanteceilor sale.

Astfel de rușine n'a mai pățit ea nici odată. Nici nu putea lăsă dară să remănă batjocorită. Ci otări, ca ori și cum, să între totuș la bolnavul.

Spre a-și îndeplini acosta voință, ea nu se depărtă dela castel, ci pândi momentul când boerésa va eși dela Leon, ca atunci dënșă să se potă furișă la el în odaie.

Și nu așteptă mult, căci Leon adormind, boerésa obosită și ea, se retrase încet în odaia sa și se culcă pe un divan să se odihnescă, ordonând însă servitorului, ca îndată-ce se va tredi domnișorul să mergă a-i face de șcire.

Saveta vedënd, că boerésa se depărtöză, se duse iute până la odaia, în care zăcea Leon, și intră fără să bată la ușe.

Bolnavul slăbit dormia și servitoriul șciewa pe un scaun lângă pat.

Vedënd pe Saveta, el își puse degetele pe gură, voinđ a-i semnifică prin acosta, ca să fie pe pace.

— Nu te teme, dragul meu, — i respuse ea. N'am vinit să fac rău, ci să vindec.

— Țeu mare bine ai face. Șciu că te-ar binecuvântă boerésa. Dar isbuti-vei?

— Cum să nu? N'ai aușit tu încă de descantecele mele?

— Șciu că-s de léc. Să ai noroc și acuma! În cés bun!

— Dar tu trebuie să ieși! Descântarea mea numai așa are léc.

— Nu-mi pasă! Voiu sta 'n ușe.

Și servitorul eși.

Saveta remănënd singură, scöse din sîn o cutie. O deschise. Eră plină de prav de pușcă. Mai luă tot din sîn o mică mărămă, în care eră înveluit ceva. O desvêli. În mărămă se află aiu.

Prav (ierbă) de pușcă și aiu! Ce potrivélă curiösă! Öre cum se va servi de ele? Nu cumva voiește să facă vr'o exploziune!?

O să vedem îndată.

Bërăna luă un câțel de aiu, picură pe el din pravul de pușcă, se apropiă de patul bolnavului, redică plapona și le puse pe inima lui.

Leon dormia și nu șciewa nimica din cele ce se petreceau în apropierea lui.

Saveta, ținënd aiul cu pravul de pușcă tot la inima lui Leon, începă a bolborosi încet, încât numai ea putea să înțelégă cuvintele ce le dicesa.

Ea nu vrăjia, ci descântă. Vraja nu totdeuna voiește să facă bine. Descântarea are scop bun, se face pentru redobândirea sănătății.

Dacă cineva are bubă, descântarea folosește. Atunci se pune aiul cu pravul de pușcă pe inima bolnavului. Așa a făcut și Saveta. Și Leon a avut o rană mare. Mușcătura ursului.

Descântarea ei era acesta :

„Ieși bubă nesădită,
Ieși bubă rătăcită,
Bubă infocală,
Bubă turbată,
Bubă spulberată,
Bubă de multe fețe,
Bubă cu mu te crețe,
Ieși din mâni din picioare.
Și se nu ai putere,
Crucea te frece,
Rădăcina-ți sece,
Să rămâni tu mică
Cu ochiu de furnică,
Sămânță de mac
Și să-ți afli léc!
Căra cum îmi pere,
Și foștila-mi arde:
Așa să se tragă
Și să se prepadă
Buba cea lenișă,
Buba cea grabnică,
Buba de jupăitură,
Buba de pocitură,
Buba bubelor
Cu puii ciumelor,
De noue-deci și noue de feluri,
De noue-deci și noue de lécuri!

Pe când ea bolborosia aceste cuvinte, bolnavul odată se deșteptă și privi în giur de sine. El cugetă și zări lângă sine pe mamă sa; se miră dară foarte, vedând acolo o țerancă bătrână.

— Cine ești dta? — o întrebă el.

— Saveta.

Leon cunoșcea acest nume, căci aușise de vrăjitoarea. Numai decât i plesni dară prin minte, că de bună sémă a venit să facă vrajă. Nu putea însă înțelege, că cine a chiebat-o? Mama lui? Dar el șcidea, că dēnsa nu numai nu avea simpatie pentru babele vrăjitoare, dar încă usă de fie-care ocaziune, spre a îndemna poporul d'a nu crede în vrăji. Cum s'o fi chiebat dară mamă-sa?

Dar în sfîrșit iubirea unei mame pōte să facă multe lucruri necredute. Ea putea să-și contradică și să-și sugrume unele convingeri, când interesul unicului fiu pretindea așa ceva. Vedēnd, că medicii nu pré ajută, mamă-sa de sigur s'a învoit să recurgă și la ajutorul unei vrăjitoare, numai să nu lase nimica nencercat, numai să-și liniștescă conștiința.

Acēsta era convingerea lui Leon. Și cređēnd, că nici nu pōte fi alffel, începă a zimbă.

Vrăjitoarea esplicănd acest zimbet în favorul descântării sale, i dīse cu mândrie :

— Veđi, domnișorule, că descântarea mea folosește mai mult, decât lécurile doftorilor. Ietă că ți-se și face mai bine! Și totuș boerēsa n'a vrut să me lase la dta.

— N'a vrut! Cum ai intrat dară?

— Am pândit-o când s'a depărtat, și eu am intrat.

În momentul acesta intră și servitorul.

— Dar tu unde ai fost? — îl întrebă Leon.

— Să me ierți, domnișorule, — răspuse acela, — dar eu am lăsat pe baba Saveta să vină la dta.

Ea șcīe multe. Și ietă că Ț-a și ajutat. Har Domnului, Ți-i mai bine.

Leon începă a suride ierăș, căci în adevăr i eră mai bine. Somnul i restaură puțin puterile. De trei Țile, acuma a dormit antăia oră.

— Ve mulțămesc, — răspuse el. Dar acuma, te rog babo să te duci, ca nu cumva să te găsescă mama aici. S'ar supēră.

— Ducu-me eu bucuros, — răspuse ea. Numai că te-am lecuit. Acuma și boerēsa va trebui să recunoșcă 'n sfērșit, că vraja mea nu este o minciună.

Și după aceste dēnsa își adună iute uneltele și plecă.

Dar în ușe se opri :

— Și decumva descântarea mea de acuma nu te ar lecui încă cu totul, te rog chiamă-me ierăș. Voiu vini și Ț-oiu aduce ierba lui Tatin. Aceea de bună sémă Ț-a fi spre léc.

— Bine, bine, Saveto! — răspuse Leon tot zimbănd.

Și baba eși.

— Dă-mi iute vestmintele, — dīse Leon servitorului. Vreu să me 'mbrac și să fac bucurie părinților.

Servitorul alergă cu cea mai mare bucurie să 'mplinescă porunca. În câteva minute Leon fu îmbrăcat.

— Nu mai pot sta în odaie. Trebuie să me duc la aer. Tu să rămâni aici și dēcă va vini mama, să-i spuni, c'am eșit la plimbare. Șcīu că se va bucură.

Și după aceste vorbe el eși.

Abiă ședū servitorul un pătrar de oră singur, când

...

Central University Library Cluj

... așa de frumos ca tu.

— S'a întēplat o minune! Ce n'au șcīut doftorii, a ghicit Saveta.

— Ce fel! Ea a fost aici?

— Fost! Să me ierți, eu am lăsat-o să între. M'a rugat așa de frumos, încât n'am putut să închid ușa. Dar am și fost convins, că ea va ajută. Și ietă a și ajutat.

— Dar ce a făcut?

— Nu șcīu, căci intrând dēnsa, m'a rugat să ies. Eu am stat dar afară.

— Ore n'a furat ceva? Acesta-i obiceiul vrăjitoarelor.

— Saveta e femeie de omenie.

— E bine, dar n'ai auđit ceva?

— Nu, căci nu este iertat s'ascuți. Atunci descântătura nu se prinde. Dar, mulțam Dōmne, că s'a prins. Abiă a încheiat dēnsa, domnișorul ș-a deschis ochii, a început să zimbescă, apoi ș-a cerut hainele, s'a îmbrăcat și s'a dus.

— Unde?

— Nu șcīu, că nu mi-a spus.

Dar nici boeresei nu-i pásă mult, ori unde s'a dus fiul ei. Bucuria ei pentru rensănătoșarea lui eră singurul sentiment care i cuprindea totă ființa.

Însă noi să vedem unde s'a dus Leon?

Ieșind din odaie, s'a preumblat puținel prin parcul de lângă castel. Apoi, simțindu-se destul de tare, merse la amicul seu Radu.

Acela însă din întēmplare nu se află acasă. Nu eră la totă casa nimene. Numai Florica singură.

(Va urmă.)

I n f i d e l a .

Când noaptea se ridică pe aripele sale
 Și lumea o prefăce în tainic cimiter;
 Când eterul dispăre în negură de jale
 Și plânge 'n condoliță p'al mării gondoler;
 Când codrii gem de vânturi ș-abisul le răspunde
 Și bufnița sburlită cobește nenoroc;
 Când spuneg revoltate a riuilor unde
 Și cerul par că are se 'ncingă lumina 'n foc:
 Ce vede-atunci sub fulger a nopții sentinelă?
 Colo... în umbra desă pe câmpul ofil t?
 O scenă teribilă!... O sorțe mult crudelă!
 O jalnică femeie cu părul despletit!

.....

Ea umblă ca nebună, se vaită și răcește,
 Și ochii-i seci de lacrimi pe cer sânt pironiți;
 Ier pieptul gol turbată cu pumnii și-l zdrobește
 Cu blasteme 'ncărcându-și părinții adormiți.
 Destinul cu mânie din loc în loc o pörtă,
 De-o plânge codrul veșted și șesul părjolit.
 Se pare isgonită de-a spaimelor escortă,
 Ca crinul tönna 'n viscol din cuibul seu răpít.
 Pe stânce ascuțite, pe holovani, prin smidă,
 Ca umbra se lerește olögă 'n patru mâni,
 Scăldându-și pieptu-'n sânge și fața sa palidă:
 O cruntă grozăvie și 'n ochii cei păgăni!

Apoi stă 'n vârș de munte p'o stâncă veche, naltă,
 Și 'n flacărele nopții șoptește 'n ton amar:

.....

Și-o noapte de păcate e 'n stare să restörne
 Și cerul, de le iertă pân' timpul n'a sosit.

 Îmi pare că se rumpe și večnica lărie
 Și cade, să sfărime acesta lume rea...
 Pământul sub picioare pocnește cu mânie...
 Ier morții 'n deșteptare gem, plâng în urma mea...
 E vremea să dică döră: adio, crudă viेतă!?
 O, nu! Eu mai am țile de lacrimi și dureri:
 Voiesc să-mi iau respłata în trista lunei cętă
 Pentru c'avui un suflet robít de desfrănări.
 Vreu să nutresc aice cu lacrimi necurmăte
 Aducerea aminte de sute și de mfi
 De sclavi dorinței mele... de victime curate...
 Ce nu șciau, că sinu-mi e cuib de violenii!
 Cu sângele lor sacru mi-am stempărat eu sete...
 Ș-am ris de a lor suflet — când viेतă și-au perđut —
 S'arat esemplu 'n ochii femeilor șirete,
 Ce șci un geniu mândru din secul lor căđut.

 Mfi suflete în giuru-mi apar mișcând lucinte...
 Sânt ei! Sânt idealii din vécul de amor!
 Oh! Ângeri buni! Ve-aduceți de mine încă-aminte?
 D'un prim tiran complice l'al vost crudel omor!...
 O, mergeți voi în ceriuri! Lăsați-me pe mine
 În crunta-mi agonie s'albesc sufletul meu!
 Așă gemu ea 'n urmă; apoi cu-ambele mâne
 Se rumpe, smulge părul, mușcându-și brațul seu.

Un martor o privește: a nopții sentinelă;
 Ea vede-un monstru negru din ânger delicat:
 A fost femeie mândră cu glas de filomelă;
 Dar ah... lăsați-o sorții... că-i greu al ei păcat!

Iason Bianco.

Dietetica diverselor organe ale corpului nostru.

I.

Dietetica crerilor.

Creerii, situați în cavitatea capului (craniului) și încungiurați în toate părțile de oase, sânt organul principal al vieții mai nalte animale; ei sânt centrul sistemului de nervi, prin ei putem cugetă, simți și voi; prin ei putem recepe impresiuni de simțuri și simțiri; prin ei putem în fine efeptu mișcările voinței. Ei lipsese numai la animalele acele, cari stau pe trepta cea mai de jos a animalelor. Chiar și vermi și gândacii posed creeri; o dezvoltare a lor mai însemnată începe dela pești și amfibii. Adevărați creeri, creați după formele recerute, aflăm însă numai la animalele sugătore și la om.

Dintre toate creațiunile lumi acesteia, omul posed creerii cei mai dezvoltăți; greutatea lor se urcă la 1680 de grame; creerii femeii sânt cam cu 140 de grame mai ușori, decât cei bărbătești.

Față de funcțiunea creerilor...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

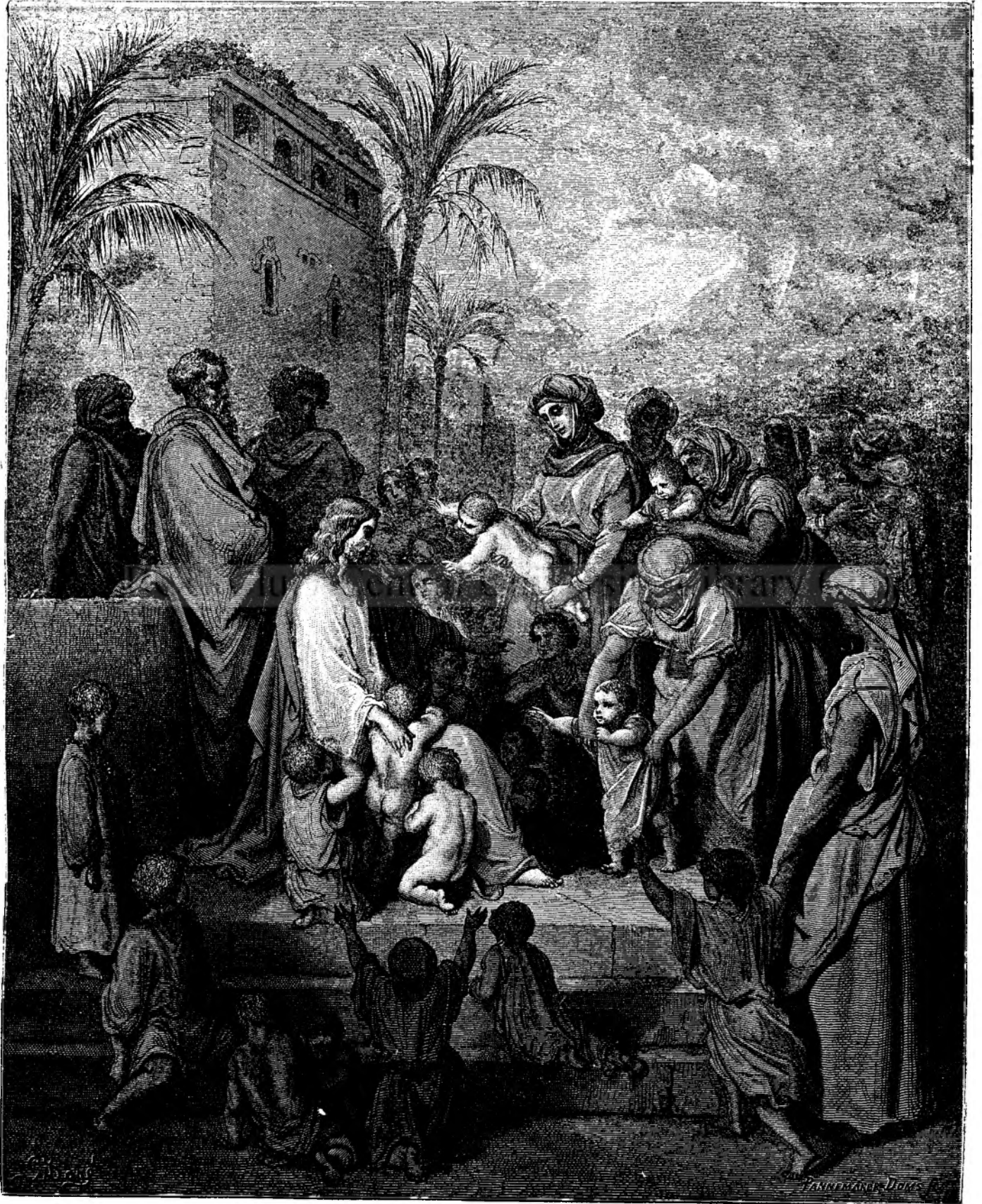
.....

.....

.....

.....

.....

Isus între prunci.

natură, ci e un ce care se adoptă prin creștere din copilărie; așa se vorbește despre dispozițiunea de a fură, de a cântă etc.

În legătură cu creeri stă măduva spinării, care se poate privi mai mult drept continuare a acestora și care îngrijește de procesele mai însemnate vegetative, precum e respirația, circulația sângelui, mistuirea etc. Măduva spinării este situată în internul acelor oșe ce compun spinarea.

Nervii sînt acele fire în organismul animal, cari întrețin comunicația între diversele organe corporale și creeri (măduva spinării.) Ei au misiunea de a conduce impresiunile câștigate din afară creerilor, ori de a eșeptui, ce li se impune din partea lor. Asămănarea lor cu sistemul telegrafic este una dintre cele mai nimerite.

Sub numirea de „Ganglii“ înțelegem niște centre mici nervoase, răspândite prin corpul întreg, cari întocmai ca și măduva spinării, au de a face numai cu funcțiunile vegetative.

Întorcându-ne la cultivarea creerilor, trebuie să accentuăm cu deosebire, că creerii numai atunci pot funcționa și corespunde pe deplin, decă și materialul din care se compun ei se află în cea mai bună ordine. De oră-ce aici în prima linie natura are dreptul de a-și ridică cuvântul, așa putem susține, că ei au să fie dela natură normali, atât în compoziția, cât și în structura și mărimea lor, și numai decă aceste condițiuni se implinesc, putem căută ca să nu-i conturbăm în creșterea și în nutrirea lor. Copiii aceia, cari dela natură au un cap diform, la care pré de timpuriu s'a introdus o osificare a oșelor capului, rămân pururea neapți și ne-capabili; de clasa acestora se țin idiotii, cari se nasc în regiunile muntoase și dau de regulă un contingent considerabil în institutele de smintiți. Chiar urmările aceste le pot avé și acei copii, căroră, de și bine doțai dela natură, li se conturbă creerii prin o creștere séu nutrire neacomodată și necorespunđătoare. Creerii copilului sînt de regulă moi apătoși și pot deveni curând neapți, decă i silim pré tare; astfel de copii, cari la început ne dau speranțe mari, devin slabi la cugetare. Așa se întemplă și cu acei copii, cari nu sînt nutriți bine și de aceea nu putem consilia destul pe învățatori și crescători, ca față de copiii slabi, fără de sânge. sé nu faci pretensiuni așa mari, ca față de cei bine dezvoltati și nutriți.

Nu este destul numai ca creerii să fie bine dezvoltati și nutriți, ci la o adevărată dietetică a lor se mai cere și o dietetică sănătoasă a simțurilor. „Numai prin porțile simțurilor, dice Bock, intră spiritul în creeri“. Energii specifice, prin cari fie-care părțicea a creerilor sé-și aibă o anumită activitate și chiemare, nu există, nu le-a allat încă nimeni. Tote însusirile psihice le căpătăm numai prin o adevărată creștere, prin exemple bune și imitațiune binefăcătoare. În modul acesta introducem din afară ceea ce numim noi activitatea spirituală și se esprime în simțire, cugetare și voință. Prin aceea că dezvoltăm simțurile noastre, prin cari introducem impresiunile câștigate în creeri, se naște și conștiința în noi.

Decă prin acésta conștiință copilul a ajuns acolo, de se poate deosebi pe sine de celelalte obiecte din afară; atunci sé căutam, ca prin creștere adevărată sé-și pótă forma idei bune; aceste ieră sé se pótă aplică mai departe întru formarea de concepte, judecată și conclusiune. Aceste tote trebuie aduse într'un mod și urmare corespunđătoare, căci impresiunile câștigate din junețe, cu greu se pot șterge; ele rămân de multe ori ca motori pentru activitatea vieții întregi.

Durere! în privința creșterii în multe școli moderne s'a luat o direcție cu totul falsă. Tote mijlocele

se pun în mișcare, numai ca sé-și pótă dezvoltă băia-tul fantasia, simțemintele, memoria etc. însă nu pentru a învăță, a cugetă bine și corect; mintea deci se desconsideră cu totul. De câte ori nu vedem pe școlarii încărcați cu astfel de lecții, la a căror pricepere și înțelegere ei nu ajung nici odată și balastul acesta al creerilor il înving ei numai prin o încărcare stricăciósă a memoriei.

Decă vor începe copiii dela exerciții ușore și numai încet și cugetând vor procede la cele grele, atunci sigur că cu o minte și rațiune sănătoasă, devenind bărbați, ei vor avé simțeminte nobile și un caracter ferm.

O dietetică bună și adevărată a creerilor ne vom puté câștiga prin un nutriment corespunđător și prin regularea sângelui, ce circulează prin creerii noștri; mai departe prin o îngrijire și cultivare sănătoasă a lor. Nimic nu e mai stricăcios pentru creeri, decăt o încordare a lor prin lucru continuu, decăt o supraințaiție prin impresiuni pré puternice și ier decăt o disproporție între activitate și odihnă. Decă nu dăm corpului odihna cerută, pré ușor se pótă dezvoltă o nervositate în corpul întreg. Cu deosebire sé observăm timpul de somn, pe care — după posibilitate — nici decăt sé nu ni-l detragem!

Despre iritarea creerilor cu spirituose séu și cu alte iritamente, prin cari de regulă în timpul dintăiu întemțim activitatea creerilor și o poftă periculósă în tot trupul nostru, am înțeles din cele precedente destul; ele cu încetul due la o stupiditate a omului.

Sé păzim mai departe creerii noștri de comoțiuni, de contusiuni și lovituri, prin cari ușor se pot naște daunele cele mai simțitoare.

Frigul pré mare, precum și căldura pré înaltă, cu deosebire pentru copii, pré ușor pot produce hólele cele mai periculóse.

Ceea ce am dis despre creeri, putem aplică atât la măduva spinării, cât și la ganglii și la sistemul de nervi. Și aceste au trebuință de un nutriment gras și albuminos; carnea, laptele, óuele, precum și porțiunea necesarie de grăsimi, precum și de hydrate carbonice (amyl, zahar) sînt pentru nutrirea și întărirea sistemului de nervi mai corespunđătoare. Ele încă au cea mai mare trebuință de o schimbare regulată între lucru și odihnă. Aerul, lumina și căldura încă sînt factori principali pentru promovarea salubrității lor. Recela face bine sistemului de nervi pân'atunci, până când individul este bine nutrit; celor slabi de nervi apa rece aduce numai stricăciune.

Dr. Ioan Moga.

Când tu vei zăcé mórtă.

— DE HENRIC HEINE.

Când tu vei zăcé mórtă
Afund colo 'n pământ,
Eu pogor i-voiu, scumpă,
La tine în mormânt.

Te-oiu sărută ferbinte,
Plângend te-oiu strînge 'n braț,
Pân' voiu sé devin și cu
Cadavru făr' de viță.

În međ de nópte morții
Eși-vor toți la joc,
Noi vom rămâné 'n grópă
Îmbrătoșați cu foc.

De Domn — la judecată —
Toți morții-or fi sculați;
Noi vom dormi ș-atunce
În pace, nemișcați.

Petru Dulfu.

Resbelul de 30 de ani.

— Schiță istorică. —

II.

Resbelul de 30 de ani în liniamente principale.

Așă dară la anul 1618, în urma urei fanatico-religioase și a multor nemulțămiri nesatisfăcute, acest resbel desastros începă cu toată furia. Motivul lui a fost atât salutea sufletelor popoarelor, cât mai mult egoismul politic. La acest resbel, purtat pe mărte și vieță de cătră catolicii și protestanții din Germania, a luat parte activă totă Europa, afară de Rusia și țările orientale. Factorii au fost următorii: împăratul, papa, liga, Spania, Italia, Polonia și Belgia din parte catolică; uniuinea, Hollandia, Franca și Șvedia, Anglia și Dania dimpreună cu G. Bethlen și G. Rákóczy principii Transilvaniei, din partea protestanților.

Am indicat mai sus, că la izbucnirea acestui resbel înfricoșat îndemnul cel mai de aprôpe s'a dat prin o rescolă a Bohemilor, de ce chiar nu avema ne miră, cugetând, că și reformațiunea evului med încă aci ș-a luat începutul, și că mărtea lui I. Huss eră încă în prospătă memorie la bohemii. Acum protestanții, alungând pe Iesuiți, au ocupat averile lor, au numit pentru țera întregă un guvern de 30 membri, și au adunat ôste simbriașe, care sub conducerea lui M. Thurn a mers drept spre Viena, după ce Mansfeld cu ôstea uniuinei bătă oștile împărătesci la Pilsen. Între aceste muri împăratul Mathia și locul lui fu ocupat de Ferdinand II, duce de Știria. Acesta se află în cea mai mare perplesitate. Viena asediată, Bohemia în rescolă, celelalte provincii austriace în ferebere, totă Germania cu mâna pe arme. Însă generalul Dampier cu tinerimea dela universitate respingând dela murii cetății pe M. Thurn, l'a scăpat din această strimțore, și în Francfurt a pus pe capul seu corôna de împărat. Dar Bohemii într'aceste detronându-l, își aleseră rege pe Frideric V, duce de Pfalz; însă acesta nu fu în stare să corespundă chemării sale, respindu-și tot timpul în petreckeri deșerte. Împăratul concentrându-și tôte puterile în lupta dela muntele alb, (lângă Praga), a sufocat acea rescolă; Frideric, părăsit de toți, a grăbit să-și scape vieța, lăsându-și pe câmpul luptei și scrisorile compromițetore. După aceste Bohemia a simțit tôte rigorea resbunării împărătesci: „litterae majestatis“ s'a nimicit, protestanții ș-au pierdut tôte drepturile, preoții și învățătorii lor s'au alungat din țera, toți aderinții lui Frideric s'au pus sub anatema imperială. Pfalzul și demnitatea electorală s'au dat lui Maximilian de Bavaria, principele Saxoniei a primit Lauitzul, ier biblioteca de Heidelberg s'a dărunit pontificelui roman. Astfel rescôla bohemă, începută în mijlocul celei mai mari iritațiuni, dar cu speranța în viitor, a avut un finit tragic.

Resbelul danez. După ce împăratul a slîns revoluțiunea bohemă, și prin persecutări stêrpi mai cu totul reformațiunea, restituid pretolindene catolicismul, cu tot dreptul s'a așteptat și disolvarea ligei catolice; împăratul însă n'a făcut această, ma s'a încercat a restitui catolicismul și în provinciile germâne ocupate, și această împregiurare a stêrnit presupunerea, că el vré să stêrpscă cu totul reformațiunea și în Germania. Atunci intră în acțiune Cristian IV, regele Daniei, Mans-

feld și Cristian de Braunschweig, ca să apere legea nouă, și astfel începă al II period al resbelului de 30 de ani.

Însă și împăratul a căpătat un nou factor în persoana lui Wallenstein, un bun general, care în mai multe resbele dete probă de talentul seu resboinic. Acesta, un bărbat cu posesiuni estinse și principe de Friedland, cu o ôste de 50.000 a deschis resbelul reportând victorie strălucită asupra lui Mansfeld la Dessau și respingându-l în Ungaria. Tot în timpul acesta alt general împărătesc Tyll a bătut total pe regele Danilor la Lutter.

Aceste lupte au produs pacea de Lübeck la 1629, în care regele Daniei ș-a recăpetat tôte posesiunile, ca să se impedece de a se aliă cu Șvedia; G. Bethlen s'a împăcat cu împăratul în pacea de Nikolsburg. Apoi împăratul a edat „edictul de restituțiune“, în urmarea căruia protestanții se îndetoriră a restitui tôte averile bisericicești, ocupate dela catolici dela pacea de Passau încôce.

Esecutarea acestei restituiri s'a încredințat lui Wallenstein, dar ôstea acestuia a comis mari crudități contra poporăciunii, încât adunarea imperială de Regensburg a cerut dela împăratul dimiterea generalului periculos, care întunecă nimbul gloriosului Maximilian. Ferdinand, de și cu inimă duiôsa, dar totuș satisfăcut cererea, lipsindu-se de cel mai bun scut de apărare.

Resbelul suedic. Pe când împăratul respinse dela sine cea mai bună proptă și putere, pe atunci un alt inamic și mai periculos scose arma pentru apărarea causei reformaților. Acesta fu Gustav Adolf, regele Șvediei, regele omētului, după cum îl baljocuriă curtea de Viena. Acesta, din mai multe cause politice și din îndemnul lui Richelieu, ministrul Franței, începă resbelul contra împăratului prin o proclamațiune cătră Germanii și la Breitenfeld, nu departe de Lipsia, nimici armata lui Tilly și Pappenheim; totă Germania cădă atunci ca și o pômă cōptă la picioarele regelui șvedic, care își luă acum drumul cătră Ren, și de aici spre Bavaria, spre a nimici remășițele Ligei catolice.

În aceste împregiurări grele, împăratul își îndreptă privirile ierăș spre Wallenstein, care trăia ca un domnitor la moșiile sale din Bohemia, urmărind cu atențiune decursul evenimentelor și așteptând cu neastêmper, când vocea împăratului îl va chemă ierăș pe terenul luptei. El nu s'a înșelat, căci într'un adevăr împăratul ierăș l'a numit suprem comandantele seu; însă Wallenstein numai după multe rugări și mari promisiuni a satisfăcut cererea împăratului.

Apoi primind comanda, îndată a alungat pe Saxoni din Bohemia, și pe șvedi din Bavaria; Tilly căduse la Lech, ier Wallenstein își conduse armata la Nürnberg unde îl așteptă și Gustav Adolf. Ambii s'au pus în castre, cugetând a se cuceri reciproc prin fôme, evitând ori ce atac; dar cu tôte aceste în urmă ei se încaierară la Lützen. De și Gustav cădă în această luptă, totuș victoria fu a Șvedilor.

Pietatea cătră regele cădut, sacrificiile aduse până atunci și speranța într'un rezultat favoritor, îndemnară pe cancelariul Șvediei a continuă resbelul. Bernath de Weimar, Horn și Torstenson, generali crescuți în școla lui Gustav Adolf, se puseră acum în fruntea ôstei șvede. Wallenstein, din propus că ar sta în legatură cu Șvedii, fu asasinat, și locul lui îl ocupă Ferdinand fiul împăratului și Gallas, cari reportară victoria dela Nördlingen, care a despoiat pe Șvedi de tôte avantajele de pân'aci.

Atunci cele mai multe state germâne s'au împăcat cu împăratul în pacea de Praga, suspendându-se rezervatul eclesiastic pe 40 de ani. De aci încolo tot mai

bine s'a vedit scopul egoistic al rebelului, care a consistat în desdaunări teritoriale.

Rebelul svedo frances. Richelieu deja demult lucra întru debilitarea casei habsburgice, și în secret și pân' acuma ajută pe inamicii împăratului; acum cu intențiunea de a pute câștiga pentru Franția Alsasia și Belgia intră activ în rebelul de 30 de ani, în ajutorul Șvedilor, și oștea francezo-șvedă la Wittstock a nimicit oștea împărătească; ma Torstenson, cel mai escelent general șved, a transpus teatrul de rebel în provinciile ereditare austriace, aducând nu odată frică panică în capitala Viena.

Între aceste a murit Ferdinand II, urmându-i fiul seu Ferdinand III. Pietatea cătră părintele seu, interesele dinastice, și reputațiunea de stat mare a Austriei, au pretins continuarea rebelului. Însă armele oștilor împărătești nu au pră fost urmărite de norocul lui Marte, și rebelul a degenerat în devastățiuni și crudități reciproce. După ce Torstenson, un om plin de matrice și podagră, a raportat victoriile dela Lipsia, Jüterböck și Magdeburg, oștile împărătești intratău fure frânte, încât mai mult nu-și putură veni în ori; împăratul nu-și află scăpare decât numai în pace. Drept aceea negociațiile începute în mai multe orașe Vestfalice (Köln, Osnabrück, Münster, Hamburg și Lübeck) se continuară până când acele și produsera rezultat.

Astfel acest rebel, care a adus atâte miserii asupra Europei, s'a terminat, după ce a eshauriat erările beligeranților, și a sleit puterile acelora, care pierdându-și cu încetul coloritul seu religios, s'a purtat pentru scopuri și interese mârșave, a degenerat în devastățiuni și crudități, a împedecat, desvoltarea bunăstărei popórelor, clasa agricultorilor s'a despoiat de mii de brațe, și staturile de supuși credincioși. Nu e mirare dară, că vestea ajunsă din cetățile Westfalice despre compunerea păcii, a fost pretotindene salutată cu cea mai mare bucurie.

III.

Urmările rebelului de 30 de ani.

Pacea Westfalică este unul din cele mai însemnate evenimente ale evului nou, deoarece prin acesta s'a precizat starea și relațiunile reciproce ale Europei apusene; a servit ca basă la ulterioarele împăciuri politice; pe acesta se bazează totă organizațiunea Germaniei până la congresul de Viena.

Decisiunile păcii se pot reduce la trei puncte principale: a) la religioase, b) la desdaunări politice, și c) la dreptul de stat.

a) În cele religioase s'a enunciat egala îndreptățire a confesiunilor, estindându-se aceea și la următorii lui Calvin și Zvingli. În privința averilor bisericesti s'a considerat an normal anul 1624 așa, că tot ce au avut protestanții în posesiunea lor în 1 ianuarie a acestui an, le-au ramas și pe viitor a lor, ca avere legală; astfel s'a compus și cestiunea rezervatului eclesiastic.

b) Desdaunările teritoriale. Franția, pe lângă Metz, Toul și Verdun, a mai căpătat încă Elsasia, Sundgau, Breisach și Filippsburg; însă așa, ca comunicațiunea cu imperiul germân al acelora ce aveau posesiuni pe teritoriul ocupat, să remână neîmpedecată.

Șvedia a căpătat 5 milioane de taleri ca spese de rebel, afară de aceste Pomerania anterioară cu insula Rügen și orașul Wismar, dimpreună cu o parte din Pomerania posterioară și orașul Stettin, mai departe episcopatele secularisate Brema și Verden, așa însă ca susnumitele țări s'au ținut și mai departe de massa imperiului germân și Șvedia a capătat 3 voturi în adunarea imperială.

Brandenburgul a căpătat Pomerania posterioară, partea răsăritenă, dimpreună cu episcopatele seculari-

sate Magdeburg, Hallberstadt, Camin și Minden. Mecklenburgul a primit desdaunare în loc de Wismar, Schwerin și Rasseburg. Saxonia a primit Lausitzul și o parte din teritoriul Magedburgului. Hessen-Kassel a căpătat abația Hirschfeld, Schauenburg și Sachsenhagen cu 600,000 taleri.

Bavaria a ținut și mai departe în posesiune Pfalzul superior și i s'a asigurat demnitatea electorală, însă fu silită să abdice la Pfalzul dela Ren pe partea fiului lui Frideric V, pentru care s'a creat a VIII district electoral.

Ceialalți principii și ordine imperiale s'au restituit în posesiunile lor de mai înainte; tot atunci s'a recunoscut și independința Helvetiei și a țărilor germâne de jos.

În acesta pace diplomații au grăbit să îndestulască pe cei puternici, pe când pe cei mici abia i-au considerat. Tot acesta o dovedesc și congresele ulterioare de Viena la 1815, de Paris la 1856, până și cel dela Berlin din 1878, unde s'au făcut toate pe plăcul Rusiei și Austriei, ieră popórele în al căror favor s'a purtat la aparință rebelul, au ramas neconsiderate, de aceea încercăturile din și în și devin tot mai evidente, ba România, care a portat sacrificiile rebelului, a fost despoiată de o provincie, ce i-a aparținut cu drept.

c) În privința dreptului de stat acesta pace are un caracter duplu, și anume față de Europa constituită o pace bine definită, ier față de imperiul germân constituit un drept constituțional. Starea imperiului germân s'a precizat, s'a confirmat drepturile principilor, ordinelor și a cetățitor imperiale, cari în adunările imperiale s'au bucurat de dreptul de vot, alacerile imperiale se decideau în adunări prin majoritate de voturi, s'a decis ca membrii tribunalelor și a comisiunilor să se alegă din ambele confesiuni în număr egal; în urmă, că principii pot să lege alianțe între sine și cu domnitori străini numai în contra intereselor imperiului, împăratului și a păcii comune, nu.

Cât de debilă garanță a fost acesta în privința pazei interne, în scurt a doveditu-o esperința. Adunarea imperială s'a ținut de aci încolo permanent în Regensburg, ieră pentru controlarea decisiunilor aceleia s'a redicat ambasadura franceză în acel loc. Organizațiunea federală a imperiului a fost o slabă barieră de ecuilibrul între Franția și Austria. După aceste s'a anunciat amnestie generală pentru toți, recăpătându-și fie-carele posesiunea avulă; acest punct însă numai puțin s'a estins și peste țările Austriei, deoarece aici împăratul a domnit absolut.

În urmă Franția și Șvedia s'au numit supraveghietorii pazei. Papa Inocentiu X a protestat în contra acestei păci, dar pe puterile contractante nu le-a tăiat capul de protestul lui. Franția și Spania neputându-se împăcii, au mai purtat rebelul până la pazea de Pirenei la 1659.

Cu pazea de Westfalia sunt în legătură păcile de Nikolsburg și de Linz, cari sunt de mare însemnătate pentru Ungaria și Transilvania, deoarece prin aceste s'a confirmat pazea de Viena, în care s'a recunoscut esercițiul religios pentru protestanții acestor țări.

Și acum protestanții au început o adevărată vânătoare asupra românilor, spre a-și adună dintre ei proseliți cu redicată, după cum se vede apriat din catechismul lui G. Rákóczy. Ma și astăzi se află în Transilvania o multime de comune curat românești, calvinite în acea epocă de triste memorie, cari nu știu altă limbă decât cea română. Modernul șovinism magiar dice, * că locuitorii din acele comune ôre când au fost unguri și vră a-i remagiarisă.

Vasilie Leșan.

* Rêthy et Hunfalvy.

Eroinele revoluționare ruse.

Greutatea crecerului la femeile de rasă slavă, dice „Pall Mall Gazette”, este superioară aceleia a creerilor dela bărbați. La popoarele germăne, greutatea creerului este egală la ambele sexe; la rasele latine creerul bărbatului este mai greu decât acela al femeii.

La Slavi, bărbatul este adesea mobil și impresionabil peste măsură, dar prin compensațiune, femeia posedă mai multă forță de caracter, mai multă bărbăție, și fără a perde nimic din grația și farmecele sale, ea exercită o influință neresistibilă.

Acosta influință atât de des observată 'n diplomație nu este mai puțin însemnată în actuala mișcare revoluționară.

Jună fetă cu privirea deschisă, cu fața rotundă, cu părul scurt, a căreia fisionomie exprimă forța, pasiunea, impetuositatea, care a studiat științele naturale și s'a înălăcărât de un generos entuziasm pentru cei apăsati și desmoșteniți; aceasta jună fetă se indignază și se revoltă contra indiferenței și a apatiei poporului; ea realizează în acosta trăsurile principale ale caracterului ce se întâlnește la cea mai mare parte a femeilor care au fost exilate 'n Siberia.

Vom vorbi mai târziu despre Sofia Perovskaia, cea din urmă și cea mai celebră Charlotte Corday a Rusiei.

Pentru present, este d'ajuns a atrage atențiunea asupra a două scu trei din membrele cele mai însemnate din clasa al căreia tip mai distins eră Sofia Perovskaia.

Sofia Bardin, din Tambof, jună fetă de origină nobilă, a fost prima care a dat poporului spectacolul unei eroine revoluționare ruse. Ea nu-și terminase studiile și nu trecuse încă esamenele, când luă otărîrea d'a-și consacra viața în serviciul fraților sei.

La vârsta de opt-spre-zece ani se duse la Zürich pentru a studia acolo cestiunea mancei; ea lucră împreună cu Bakunin, apostolul distrugerii universale și profetul anarchiei. Curând se 'ntorse 'n Rusia convinsă de necesitatea d'a reconstitui societatea și otărîtă a nu perde timp.

Ea dise, că este văduva unui soldat și începă a lucra diua într'o manufactură, considerând c'acesta eră cel mai bun mijloc pentru a câștigă proseliți printre desmoșteniți pământului.

Sofia Bardin, scu mai bine văduva Zaizef, în vârstă de 22 ani, nu continuă mult timp propaganda sa. Un an după ce se virise printre lucrători, ea fu arestată.

Autoritățile puseră doi ani pentru facerea acușățiunii, și ea nu fu judecată de cât tocmăi în 1877. Ea singură presintă apărarea și puse 'n mirare pe totă lumea prin curagiul și pasiunea cu care-și pledă cauză.

Ietă ultimele cuvinte ale pledoariei sale:

„Asociațiunea me va resbună și resbunarea ei va fi teribilă. Vom rădică contra vōstră puterea nōstră morală și noi vom triumfă. Progresul, libertatea, egalitatea combat pentru noi și baionetele nu pot nimic contra acestor idei”.

Elocința sa nu-i fu de nici un ajutor, Sofia Bardin fu trāmisă pentru 9 ani în ruinele Siberiei, crudă espiațiune a unui an de propagandă a doctrinelor revoluționare. Sofia Bardin fu cea dintāiu și Sofia Perovskaia cea d'a treia din eroinele populare ale revoluțiunii ruse. Vera Sasulici, care ocupă locul al doilea, al cărei nume este pōte mai cunoscut în Occidente de câte al celei dintāiu, și care a câștigat notorietatea prin lovitura de pistol trāsă asupra generalului Trepof pentru a resbună pedepsa ce acesta dăduse unui prințonier (Bogoliuboff) pe care ea nu-l cunosea de loc,

eră cu 4 ani mai în vōrstă de cât Sofia Bardin în momentul procesului acesteia.

La vârsta de 17 ani ea fu închisă sub pretextul, că eră amica surorii lui Neciaief, conspiratorul bine cunoscut. După doi ani de închisōre fără judecată, ea mai făcū și 3 ani de esil. Vera Sasulici nu încercă să scape și justifică acțiunea sa 'naintea tribunalului prin necesitatea d'a atrage atențiunea Curții asupra crușinii agențiilor guvernului. Tōte mijlocele de publicitate rămānēnd nefolositoare, ea a avut recurs la revolver.

Restul e cunoscut: ea fu achitată și fu obiectul unei ovațiuni la St. Petersburg.

Actualminte se află la Geneva.

Sofia Bardin în Siberia; Vera Sasulici în esil; Sofia Perovskaia mōrtă — ietă sōrtea acestor trei principale actrițe ale revoluțiunii ruse.

R.

Țera roselor.

Opera comică „Lalla Roukh”, dice Louis Figuiet, ne transportază cu imaginațiunea, în țera roselor. De voieșce cineva să cunōscă regiunea acosta, fără ficțiune, fără figuri și în tōtă realitatea sa, trebuie să viziteze încāntătōrea vale a Kezanlicului, aședata la mēdădina munților Balcani, în Rumelia și care este cu totul consacrată culturai roselor, pentru pregătirea esenței de acosta flōre. Nici odată n'a visat cineva un decōr feeric mai frumos pentru anutimpul primăverei. Astfel pe cât poți străbate cu vederea, nu descoperi altă de cât trandafiri și rose. Pământul este asternut numai cu aceste flori; stāncele dispar sub învelșul bucheșilor. Ar putē dice cineva, că aici este o nemārginită și mārēța sērbătōre dumnezeescă, ale căreia podōbe sūnt date de natură.

Cu mult înaintē de cucerirea Adrianopolei de cātră Amurat I, în vēcul al XIV-lea, rosele din valea Kezanlicului erau vestite, și esența ce se scotea din ele rivalisă cu cea din Persia și Egipt. Astăzi chiar, aceeași cultură se practică în acosta vale și locuitorii sei n'au altă industrie afară de destilarea roselor.

Rosele roșii și cele albe cresc natural pe pōlele munților Balcani. Cu tōte aceste pentru desvoltarea acestei producții trebuie să se facă nōue plantațiuni. Cineva își pōte ușor procură pentru 11 franci, 300 tufe bune de resădit. După trei ani dela plāntarea lor, trandafirii încep să producă, și în curs de zece ani nu mai este trebuință de a-i reinōi.

Copăceii cresc singuri de sine. Este destul a-i curăți de ramurile cele uscate, nici odată însē nu trebuiesc tăiate.

În mijlocul lunii lui maiu florile încep a se arătă și valea este atunci minunată de vędut. Recolta roselor ține trei sēptēmāni. Florile culese diminēța trebuiesc destilate chiar în diua aceea decă voieșce cineva a nu perde nimica din parfumul lor.

În curgere de două ore sūnt destilate în apă; apoi se scot rosele, ieră apa dobāndiță astfel, care-i forie parfumată, este supusă la o nōuă destilațiune. Îndatā după acosta esența cea mai ușōră începe a se d'osebi și a apărē la suprafața lichidului. Acosta esență este adunată cu o lingură.

Spre a produce 30 grame de esență trebuiesc 26 chilograme de rose scu aprōpe 130,000 de flori. Fiind că se șcie, că valea Kezanlicului produce pe fie-care an esență de rose în greutate de 2000 chilograme aprōpe, își pōte face cineva o idce despre numărul trandafirilor cari cresc în acosta vale.

Un chilogram de esență de rosă costă în termin mijlociu 1000 de franci.

La culesul, și destilatul roselor se întrebuintăză

mai cu sēmă femeii și copii, cărora li se dă un salariu de 50 centime (bani) pe zi.

Pe la 15 iunie încep a sosi nōuele esențe la tēguri, de unde sūnt espeduite în porturile învecinate. Din nenorocire trebuie sē spunem, cā neguțatorii însărcinați cu vinderea acestui parfum prețios, îl falsifică prin amestecarea unor esențe mult mai comune. Una din fraudele cele mai dese consiste întru a pune în esența de rosă o a treia sēu a cincia parte esență de geranium de Anatolia. Acesta falsificare, trecută acum în obiceiul, este îngăduită și primită în comerț.

Industria destilării rozelor înavutește pe locuitorii din valea Kezanlicului, cari sūnt în număr de 12,000 mii, dintre cari 8000 Bulgari și 4000 Mahomedani.

St. R.

Ce e fericirea ?

Pe ori ce cale a vieții, întâlnind tineri sēu bătrani, avuți și săraci, auți lamentând după fericire.

Întrebi : ce e fericirea ? Ți se răspunde nu în un fel, nu în un înțeles, ci în o mie de feluri, în o mie de înțelesuri.

Definierea ei divergēză după prejudețele, setea, înțuiținea ori cultura fieșce-căruia.

Unul crede cā amorul e fericirea, altul onōrea și renumele. Mulți compenese aurul, ierăș alții plăcerile îmbētătore. Și între acești toți cāte graduri nu socotese fericirea în alte minuțiosități tot așa de vane și amăgitoare ?

Și cāți din ei o află ? Cāți legāndu-o de un scop ori țintă, ajungēndu-l dic, cā sūnt fericiți ?

Chiar aflāndu-o, cine o pōte supune, ținēndu-o mai mult cā niște clipe ?

Vai, nime !

Fericirea e cālētore, o clipă sālășluește în sufletul omului, în a cārui avēnt se resbocesc legiōne de patimi și nesățuri . . .

Se întēmplă cā amorul mai sânt, sē fie un vis cu realitate înspămāntătoare. Renumele și onōrea, bālauri cārora jertfēși ani, pacea, și ultimul picur din sângele al inimii. Plăcerile gustate, dela o vreme enuiēză, și scārbesc. Și ele sūnt trecătore ; ce ați te-a răpit până la estas, māne abia îți stōree un suris veșted.

Așā darā aur, bogății, sē fie ore fericirea ?

Ce-i drept, e putinte, întōrce josul în sus. Dă străluciri, înțelepciune și unui prost, care apoi se resfoie pāumește în glōta orbilor. Sunetul magic al banului deschide porți, aflā prieteni . . . făptueșee idei mici, în podobe mari.

Contribue adecā forte mult la indestulirea poftelor, la delectarea ochilor, și la amortțirea dorului sufletesc ; dar fericirea, fericirea absolută nu o pōte da el . . .

Cāți impresurați de amor, tāmāiați cu onori, îmbētați de grații și desmerdați de aur, nu se simt în lume străini, părăsiți și adānc nefericiți ?

Fericirea e negativă ; durerea e pozitivă. În fericire nu șcim cum sbōrā vremea ; în nefericire fieșce-care secundă are lungimea unui vēc.

Fericirea e o problemă apartă. Deslegarea i-o gāseșci numai în înmișcările propriului teu suflet. Adevērata ei putere — scrie Paul Heyse, rădācinēză în simțimintele individuale, care nutrite prin impresiunile esterne, ingerminēză și se înalță. Cine se consideră

ca om, și prețuește trēpta socială în care stă, ori ce eveniment e o școlă, o învățatură ce prin căldura sa desvōltă dispozițiile sufletesci, în un întreg armonice fericit.

Din ce e mai tare ēnsușirea individuală, și mai puternic prins de stima ce pe drept își pōte da, fericirea i isvorește și mai bogat. O ambițiune fără stinā, e purerea flāmēndă și neîndestulită. Neprețuirea propriului „eu“ te trage la ticăloșii. Rosboit cu lumea întregă, de ești cu tine în curat, și cu Dțeu care șcie tōte, calei mai departe, senin și fericit.

Nu te rēdică la idealități abstracte, sē nu ți-se sfarime glia sub picior, rămānēnd cā o chimēră între ceriu și pāmēnt. Dar nici nu coborī în noroiu. Fī om ! gāndește, cā porți resuflu divin !

Idealitatea fericirii este darā, desvōltarea armonică a puterilor trupești și sufletesci.

Nu uitați asta, voi mame și învățatori încungiurați de copii, puneți timpuriu temelja fericirii, cāci nu-mai așa va sta neclătită în furtunile vieții.

Nu le vorbiți de fericire, cā și cānd ar veni din altă lume, dela alte persoane, ori chiar din ranguri și averi. Învēțați-i a cunōșce, cā fericirea o pōrtă fieșce-care în sufletul seu. Prin un traiu moral, viețā activă, credincios chiemării și dreptății, ținēnd compenā între minte și inimă, noroc nenoroc, linișcea conșcinței va revērsā peste ei căldura adevēratei fericiri ; ce nu se îndōie de vēnt, nici se potieneșce înaintea altora. Asta fericire durēză purerea, din copilārie până la bătrānețele albe . . . fiind fericirea cea mai temeinică, și mai curată ! . . .

Emilia Lungu.

Isus între prunci.

— La ilustrațiunea de pe pagina 189. —

Rugăciunile și binecuvēntările profēților la evrei aveau mare preț. Nu e mirare darā, dēcā o mulțime de mame își duserā prunci la Isus în apropierea Ierusalimului, pentru ca sē binecuvinteze pe aceia.

Dar fiind cā numărul mamelor cari își duceau copiii la Isus din ce în ce tot creșcea, apostolii în urmă nu au voit sē le lase la Isus, carele deja erā ostenit, pentru cā tōtā ziua predicase.

Vēdēnd acestā Isus, dīse cātrā învățaceii sei : „Lāsați pruncuții sē vinā la mine și nu-i opriți, cāci a lor este împērāția ceriurilor !“

Dupā acestā luānd Isus în brațā pruncuții ș-a pus mānile pe dēnșii și i-a binecuvēntat.

S'a întēmplat apoi nu peste mult, cā apostolii se certară între sine, cā cine e ore între ei mai mare ? În sfēșit ei întrebārā și pe Isus, cā pe cine ține el mai mare întru împērāția lui Dumnezeu ?

Atunci Isus a chiebat la sine un pruncuț și l'a pus între învățaceii sei, dicēnd : „Adevēr, adevēr dic vōue, cā dēcā nu veți fi cā pruncuțul acestā, nu veți intrā întru împērāția lui Dumnezeu !“

Celebrul Dorē, care a ilustrat biblia, ni-a înfățoșat și scena acestā prin frumoșā ilustrațiune din nr. presinte.

I. P.

E c h o .

Un medic umblā des la o damā. Medicul erā tiner și frumos. Dama vēduvā.

Vēduva, fireșce, erā bolnavā.

Odatā medicul vōi sē-i facā visita obicinuitā, însă cameriera il opri :

— Nu poți intrā.

— Dōrā a eșit dōmna ?

— Din contra, s'a bolnăvit și medicul a oprit-o să vorbească!

*

Împăratul Chinei, după cât spune un diar din New-York, trimisese în America și în Europa o ambasadă specială compusă din 22 mandarini, și având de cap pe vărul său, principele Chang. Într-o zi, un străin, care vorbea chinezeste, se prezintă la ambasadore și cere a fi numit interpret, în locul interpretului oficial care căduse bolnav. Ambasadorele acceptă. Ajuns la Washington el explică trămișilor că era bine să învețe două trei fraze în limba englesă.

Chinezii, pentru cari politețea este, după respectul filial, cea dintâi virtute, se lăsară a fi convinși, și învățară pe din afară a citi două fraze englezești.

„Cel mai bun ceaiu este acela ce se aduce de compania anglo-franco-americano-chineză. Este singurul ceaiu care nu produce insomniă“.

Și el le spuse că aceste două fraze înseamnă :

„Ve mulțămim de onoarea ce ne faceți. Ve urăm victă lungă și o nesfârșită prosperitate“.

La audiența oficială ce fu acordată ambasadei, președintele republicii ură bună venire trămișilor. Principele Chang salută și răspunde în englezește :

„Cel mai bun ceaiu este acela ce se aduce de compania anglo-franco-americano-chineză“.

Apoi, suita ambasadorelui se înclină până la pământ și dăseră în englezește :

„Este singurul ceaiu care nu produce insomniă“.

Este de prisos să adăugăm, că noul interpret era un agent al Companiei anglo-franco-americano-engleze.

*

Soția unui bibliofil dicea bărbatului său :

— Ah! dragă, mult aș vré să fiu una din cărțile tale, ca să fiu mai des lângă tine.

— Bucuros, — răspunde bărbatul, — decă vrei să fii un călindar.

— De ce un călindar?

— Pentru că acele se schimbă în fie-care an.

Literatura și arte.

Cugetările reginei române și pressa străină.

Aceste cugetări, pe cari le-am publicat și noi, au fost bine primite de pressa franceză, englesă, germană și italiană. Diarele franceze au publicat multe din ele și le-au consacrat articoli; diarul engles ilustrat „The Graphic“ vorbește de succesele poetei suverane; revista italiană „La Rivista Internazionale“ asemenea reproduce multe din acele cugetări și scrie cu entusiasm despre ele.

DI V. Alecsandri a surprins literatura cu o piesă scrisă în limba franceză. Titlul acesteia este: „Les bonnets de la comtesse“, comedie în un act în versuri. Piesa acesta s'a scris înainte cu mulți ani, dar numai acuma s'a publicat. Spiritul e acelaș ca în toate lucrările dlui V. Alecsandri; chiar și limba este dulce ca cea românească, care cu atâta plăcere încântă pe publicul românesc. Prețul unui exemplar e 1 leu 50 bani și se află de vândură la Socec et comp. în București.

Nr. 4 al „Șeșetorei“ conține următoarele materii: Bibliotecile pentru popor, de B. P.; Florica și Iuonel, poezie de Ioan S. Nenitescu; Sorecele și fiul său, poezie de Constanța de Dunca-Schiau; Iubire și țără, poezie de I. Petran; Alesandru Hormuzachi, biografie; Ouele roșii de Paști, de V.; Dor de român, poezie de George Simu; Sămănarea pomilor, de George Grec; O vânătoare prințediosă, întâmplare; Doine și hore din Ardeal; Însemnări de folos. Partea umoristică, sub titlul „Gura Satului“ conține aceste: Serisorile lui Păcala cătră Tandala; Versuri potrivite de nou; Cântecul si-

nódelor; Păcala la Paris; Mățul vecinului, satiră populară din Ardél, de S. Fl. Marian; Haid să ridem; Hodorosc și Trosc, convorbire; Înșeințare tristă; Haid să mai ridem. Ilustrațiuni, în partea serioasă portretul lui Alesandru Hormuzachi; în partea umoristică 4 ilustrațiuni umoristice. „Șeșetorea“ costă pe anul întreg 2 fl., dar prenumerațiunile se primesc numai pe anul întreg. Redactor Iosif Vulcan.

Cultura artelor frumoase. Sub acest nume s'a format în Iași o societate de artiști și amatori de arte frumoase. Scopul Societății este: a căuta mijloace posibile spre a face să se simtă importanța și necesitatea artelor frumoase în societate, prin lucrare și perseveranță, a lăți cunoștințe și iubire pentru dăsele. Ori ce persoană din țără sau din străinătate pôte deveni membru al Societății, plătind o colizațiune de 5 franci pe lună.

Trupa Tardini va renece reprezentațiunile sale la București în grădina otelului „Dacia“ și va juca de patru ori pe săptămână. Acesta trupă în ierna trecută a fost mai multe luni viu aplaudată de publicul bucureșean.

Diaristic. „*Constitutionalul*“ se numește un diar politic care a apărut la Botoșani; „*Cimpoiul*“, a eșit la București, ilustrat, și va eși în fie-care săptămână odată.

Musicale nouă. La Taborszky și Parsch în Budapesta a apărut cântăcile populare din piesa „Arva Zsuzska“ de Lukácsy Sándor, musica redactata de Erkel Elek. Preiul 1 fl. 50 cr.

C e e n o u ?

Șciri personale. *DI Damian Dragonescu*, secretar de cl. I la direcțiunea financiară din Timișora, fu numit secretar ministerial în ministerul de finanțe. — *DI dr. B. Constantinescu*, decanul facultății teologice din București, renlocându-se din călătorie sa de prin Transilvania și Ungaria, a dus, precum cetim în „Romanul“, impresiuni plăcute și a fost surprins de zelul cu care românii p'ăici lucrăză pentru școlă și biserică. — *DI George Tulvan*, cancelist la procuratura regescă din Oradea-mare, a fost numit vice-notar la tribunalul din Becicherecul-mare. — *DI Ioan Popescu*, profesor la Bêrlad în România, de origine din Chior, nici în noua sa patrie n'a uitat locul seu natal, ci a trămis reuniunii române de lectură din Șomcuta-mare o mulțime de cărți, ier pe Paști a vînit la Șomcuta, unde intelingința i-a dat un banchet. — *DI B. P. Hasdeu*, profesor la facultatea de litere din București, se confirmă în funcțiunea de decan al acelei facultăți, pe un period de trei ani, funcțiune în care a fost ales de unanimitatea colegiului profesoral. — *DI T. Maiorescu* ținū duminică o conferință în sala Ateneului din București despre magnetismul animal, în folosul incendiaților.

Academia Română. *DI Tocilescu*, membru corespondinte al Academiei, va prezintă, în viitorea sesiune, Academiei, un raport amănunțit asupra descoperirilor sale archeologice din Dobrogea. — *DI Dimitrie Sturza* a informat Academia, că a descoperit la Wiesbaden mai multe documente relative la România, de cea mai mare importanță. Copiile după aceste documente, scrie „Bin. Publ.“, se vor depune dizele aceste la Academie.

Sinodul eparchial aradan s'a încheiat sâmbêta sêra la 10 ore. Din lucrările sale, după cele înșirate în nr. trecut, mai înșemănăm aceste: S'a raportat, că la preparandie s'au înscris la începutul anului 96 elevi și 12 eleve. Despre școle s'a arêtat, că din 14,000 prunci obligați, au umblat la școlă regulat aprpe la 7000; ier dintre 12,000 fetițe numai 3000. Mai puțin

regulat au frecventat școala pruncii din districtul oradan, unde în multe comune nu sînt nici învățători. Consistoriul oradan s'a avisat să ia măsuri în cele 39 comune fără învățători, ca pe speșele lor să trîmîță elevii la preparandie. Tot pentru îmbunătățirea învățămîntului se avisară ambele consistorii, ca la cea mai de aproape sesiune ordinară sinodală să facă câte un registru, unde stațiunile învățătoresci să fie împărțite în 3 clase, și să compună un regulament pentru calificarea învățătorilor. Causa înființării gimnasiului se concrezî zelului înaltului cap diecesan, căruia consistoriul s'e-i deie tot ajutorul și la viitorul sinod să prezinte un proiect, în care să fie cuprins și înființarea unui internat. În locul lui dr. Paul Vasiciu, carele a repausat, s'a ales dl dr. At. M. Marienescu, membru al comisiunii anchetare. S'a ales o comisiune de 9 ęși, care, cu tot atăția dela Caransebeș, va ave să afe cheia de împărțire a fondurilor comune; membrii comisiunii sînt: Jer. Beleş, V. Mangra, Vinc. Babeș, I. P. Dessean, L. Ionescu, P. Rotariu, A. Popoviciu, N. Zigre și G. Dringou. Averele fondurilor comune se urcă la suma de 643,103 fl. 65½ cr. În fine s'au ales oficialii consistoriali plătiți și onorari pentru trieniul început la ambele consistorii; la senatul episcopesc s'a ales referent D. Nicora în locul lui I. Moldovan; iar postul de referent la senatul școlar oradan a ramas neocupat, s'a concrezî însă vicariului, ca să îngrijescă de resortul acestui post, prin persoana pe care o va ougețā mai aptă.

Sinod provincial în Blaș. Marți după Rusalie se va întruni la Blaș un sinod provincial, care va ave să desbatā niște ceșțiuni de mare importanță. Sinodul acesta va fi compus din represintanții provinciei mitropolitane de Blaș, dar acești represintanți vor fi toți numai din cler. Numărul taturora se va urcă la 16. Anume: mitropolitul și cei trei episcopi sufragani, din Oradea, Gherla și Lugos, patru preposiți capitulari, patru canonici aleși de cătră cele patru capitule și patru represintanți din clerurile diecesane.

Di V. Alecsandri va plecā ęilele aceste spre Francia ca să assiste la serbările cari se vor arangia la Montpellier. Laureatul nostru poet va sosi acolo în 5 maiu. Tocmai primim numărul cel mai nou al ęiarului intitulat: „Journal de Forcalquier et de la haute-provence”, care salutā cu entusiasm sosirea poetului încununat la Montpellier și i publicā în locul de onore biografia.

Reuniunea femeilor române din Abrud și giur. *Convocare.* În sensul §-lui 18 din statute, se convocā, prin acēsta adunarea generală a Reuniunii femeilor române din Abrud, Abrud-sat și giur, pentru constituirea sa definitivă, pe ęiua de duminică în 7 maiu 1882 st. n. după amēdi la 3 ore, în locuința subscrișei, la care sînt poțitiți a se prezenta, onorabilele membre, și membri ai Reuniunii, cāt și alți binevoitori și doritori a înaintării culturai poporului român. Abrud în 21 aprilie 1882. *Ana Gall*, președintā interimală.

Statua lui Lazar. Di V. A. Urechia, ministru de culte și instrucțiune publică în România, în calitate de președinte al comitetului pentru rēdicarea statuei lui Lazar, a adresat publicului un cercular, invitāndu-l a contribui pentru acest monument, care se va rēdicā la Bucureșei. Guvernul a inseris în buget o sumă, care acoperē mai mult de jumētatē din cheltuielile pentru rēdicarea acestei statue. Acum e rēndul națiunii!

Charles R. Darwin, marele naturalist engles, a încetat din viețā în 20 aprilie la Londra în etate de 73 ani. El a scris multe lucrări, dintre tōte însă mai mare

sgomot a făcut cea publicată la 1859: „Despre originea speciilor prin selecțiunea naturală”. Darwin susținu teoria, că moima și omul au aceaș origine; teorie care a împărțit apoi lumea șciințifică în douē partide. O mulțime de societăți șciințifice il aleserā membru.

Au murit: *Stefan Borgovan*, capitan c. r. din regimentul de infanterie nr. 50, decorat cu crucea militară pentru merite, cu medalia de argint cl. I pentru virtutea militară, cu medalia de resbel și cu insignul de serviciu cl. I, la Roșia-montana, în 19 aprilie, în etate de 54 ani.

Logogrif

de *Iulia Ursu*.

Din următoarele silabe:

Sad, te, vum, că, tor, log, reșci, an, ne, rēn, eci, ur, ęra, zi, rec, no, ca, li, ge, u, ni, so, ur, di, im, va, re, o, bos, au, re, di;

sē se formeze 11 cuvinte, literile inițiali ale primului și al doilea cuvēt sē ne deie o noblēțā, iar celelalte litere inițiali cetite de sus în jos — și cele finale de jos în sus sē ne deie numele unui colonel român.

Cuvintele au următoarea înșemnatate:

1. Un popor revoltant. 2. Un profesor de șciințele matem.-geometrice. 3. Un bărbat simplu al Greciei. 4. Un literat al Romāniei. 5. O familie din Romānia. 6. Un culegător de imnuri. 7. Un conducător al școlilor medie. 8. O plantă ce-ți înfițiezā māna de te atingi de ea. 9. O beutură spirtuoasă. 10. Un bărbat al Greciei, care în urma sentinței s'a înveninat. 11. O comună în cottul Bihor.

Terminul de deslegare e 11 maiu. Ca totdeuna, și de asta-datā se va sorti o carte între deslegători.

Deslegarea ghiciturii de șac din nr. 13:

De aș fi o păserică,
După dēnsa aș sburā;
După scumpia mea fetică
Cu amor aș alergā.

E departe ea de mine,
Astādi nu o pot vedē;
Māne sēra însă vine,
Mii de sārutări i-oiu da.

Bine au deslegat-o dōmnicele și domnișorele: Lucretia de Görög n. de Pap, Octavia Luca, Emilia Pop n. Marcuș, Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Iconia Borca, Eufemia Duma, Emilia Martini, Silvia Tămășdan, Maria Ilieș n. Pap, Matilda Popa, Georgina Popa, Roza Bozanciu, Sabina Cetățan, Veronica Crișan n. Bercian, Iulia Ursu, Maria Crișan, Amalia Popescu, Zoe Dimbu, Cleopatra Micșunescu, și dnii George M. Zanescu, B. O. Popescu, Petru Valea, Ioachim Muntean, și Simeon Pocrean.

Premiul l'a cāștigat dna Octavia Luca în Icloda-mare.

Călindarul sēptēmānei.

Ȅiua sept.	st. n.		Numele sântilor și serbătorile.	Sorele resare	Sorele apune
	st. v.	st. n.			
Duminica	18	30	Cuv. Ioan Pust.	4 36	7 20
Luni	19	1	Prē C. Teod. Trich.	4 34	7 22
Marți	20	2	Cuv. Ioan d. pes. v.	4 32	7 23
Mercuri	21	3	S. Muc. Ianuarie.	4 30	7 25
Joi	22	4	Cuv. Teod. Sicheot.	4 28	7 27
Vineri	23	5	<i>M. Muc. George.</i>	4 27	7 28
Sāmbeta	24	6	M. Saba Stratil.	4 25	7 30

Proprietar, redactor respundător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Eugeniu Hollóșyin Oradea-mare. Strada principală nr. 274.